

13. Про статус народного депутата України: Закон України від 17 листопада 1992 року № 2790-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 3. – Ст. 17.
14. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 року № 93-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 40. – Ст. 290.
15. Про об'єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992 року № 2460-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 504.
16. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2365-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 17. – Ст. 728.
17. Шаповал В. М. Конституція і виконавча влада. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 72.
18. Юрчук А. Ва-банк, или новогодний «заяц» (www.zn.ua/1000/24322/) // Зеркало недели. – 1999. – № 50 (271). – 18-24 декабря.
19. Шаповал В. М. Конституція і виконавча влада. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 71.

Трофімова Л. В., НДІ ФП

ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ДЕФІНІЦІЇ «ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА»

Стаття посвячена всесторонньому аналізу політико-правових аспектів поняття «финансовая политика». Определены основные задачи и содержание финансовой политики, а также ее соотношение с другими видами государственной экономической политики.

The article is devoted the comprehensive analysis of political-law aspects of concept «financial policy». Main tasks and maintenance of financial policy, and also its correlation with other types of state economic policy are certain.

Подальший соціально-економічний розвиток ускладнюється не тільки масштабами правового нігілізму, прогалинами у законодавстві, різними підходами до тлумачення приписів нормативно-правових актів, але і невизначеністю певних, на перший погляд, зрозумілих категорій, неврахування їх змісту при розробці стратегічних напрямів державотворення. За умов фінансової нестабільності у більшості сфер суспільного життя комплексне дослідження теоретичних і практичних проблем формування і реалізації фінансової політики є актуальною справою. В умовах сьогодення фінансове і податкове право набуває все більш по-

тужної сили, оскільки теоретично, методологічно і відповідно практично впливає на регулятивні механізми, що ґрунтуються на фінансово-економічних інтересах. У кожному суспільстві держава повинна бути гарантом захисту загальнолюдських цінностей, прав і свобод громадян.

Корифей російської фінансово-правової науки, перший академік – фінансист І. І. Янжул (українець за походженням – з м. Василькова Київської області) писав, посилаючись на німецького вченого Гоффмана, що фінансова наука – це вчення про суспільне господарство, що має за мету викладення тих правил, яких повинні дотримуватися, здобуваючи матеріальні засоби, необхідні для виконання громадських цілей [1, с. 59]. Найвидатніша постать сучасної філософії права Гарт висловив славнозвісну думку, що кожна правова система має забезпечувати своїм громадянам певні морально значущі переваги, але й у гадці не мав стверджувати, що правові норми, поодинці або в сукупності, повинні, щоб стати правом, задовольняти певний моральний критерій [2, с. 13].

Фінансово-правова наука, керуючись теоретичною методологією, покликана вивчати причинно-наслідкові зв'язки правових основ реалізації повноважень суб'єктів фінансових правовідносин, засобів і методів формування, розподілу, перерозподілу централізованих і децентралізованих фондів та відповідності їх використання об'єктивним економічним законам з метою формування пропозицій до удосконалення правового регулювання фінансової політики. Як підкреслює відома у світі основоположниця вітчизняної науки фінансового права, академік, професор Л. К. Воронова політична функція цієї науки скерована на формування політичної свідомості як співробітників державного апарату, особливо органів державної податкової служби, так і населення, у сфері фінансово-правових відносин, в яких і виявляється воля держави на забезпечення свого функціонування [1, с. 63].

Визначення дефініції «фінансова політика» і з'ясування її місця в системі фінансового права викликане різними підходами до розуміння її складових: бюджетно-податкова, фінансово-кредитна, фіскальна, грошово-кредитна, монетарна, економіко-правова, цінова, валютна і зовнішньоекономічна та ін., що свідчить про багатогранність такого явища (вчення, наука, концепція, псевдонаукова течія, стратегія, поняття в міжнародних відносинах, наукова дисципліна, політологічна концепція, різновид внутрішньої і зовнішньої політики держави та ін.), а також про те, що вона є

сьогодні не остаточно сформованою в практичному, навчальному і науковому напрямках. Важливим є з'ясування місця, значення і змісту фіскальної політики з огляду на те, що західна економічна думка не виділяє в самостійну категорію фінансову політику, хоча суспільствознавці об'єднуючись навколо предмета і об'єкта досліджень – суспільства і людини в ньому говорять про стирання міждисциплінарних кордонів. Проте, важливо все ж таки з'ясувати саме дефініцію фінансова політика з огляду на те, що словники, нормативно-правові акти, наукові роботи здебільшого окреслюють напрями податкової, валютної, грошово-кредитної, облікової, цінової, інвестиційної політики і не мають єдиного підходу до їх визначення.

Проблеми фінансової політики наявні, як предмет пошуку, у дослідженнях багатьох теоретиків і практиків як фінансистів, економістів, істориків, юристів, політологів різних часів М. Я. Азарова, В. Л. Андрущенко, Р. К. Арикбаєва, А. М. Бабича, Ш. Бланкарта, Н. Х. Бунге, Дж. М. Б'юкенена, О. Д. Василика, З. С. Варналія, І. М. Ваховича, Л. К. Воронової, А. О. Єпіфанова, Т. І. Єфименко, І. І. Д'яконової, І. Б. Завірухи, С. В. Запольського, Кемпбелла Р. Макконнелла, Т. Т. Ковальчука, А. Т. Ковальчука, М. П. Кучерявенка, Л. Ш. Лозовського, Н. А. Малій, П. В. Мельника, Р. А. Набієва, А. А. Нечай, О. П. Орлюк, Л. П. Пилипенко, П. П. Гай-Нижник, М. Долішній, М. В. Грідчина, Б. А. Райзберга, Н. С. Рязанової, Л. А. Савченко, І. В. Сало, В. К. Сенчагова, Е. Б. Стародубцевої, Стенлі Л. Брю, Л. Л. Тарангул, В. Б. Тропіної, В. М. Федосова, Ф. О. Ярошенка та інших. Однак, в умовах фінансової кризи набувають особливого значення підходи до розуміння дефініції фінансова політика і її складових для переоцінки здобутків і прорахунків з метою удосконалення правового режиму регулювання фінансових відносин і економіки з метою забезпечення фінансової стабільності і незалежності України в глобальному просторі міждержавної конкуренції. Масштаби тіньового сектору національної економіки, здійснення фінансових трансакцій поза банківською системою, послаблення фінансового контролю, різний підхід до тлумачення категорій щодо фінансового механізму і фінансування у відносинах впливають на фінансову безпеку держави і ефективність фінансової політики.

Метою державної фінансової політики сьогодення є забезпечення соціально-економічного зростання країни, досягнення макроекономічної стабілізації і фінансування з метою забезпечен-

ня реалізації державних функцій у процесі розвитку фінансової системи (державних програм, державних видатків, перерозподіл коштів між галузями і регіонами, стимулювання підприємництва та інвестицій, кредитування, розвиток міжнародних відносин). Засобами досягнення цілей фінансової політики можна вважати об'єктивний інтерес до входження у світову фінансову систему, здійснення фінансової стабілізації, потребу забезпечення координації у діяльності Президента України, Кабінету Міністрів України, Національного банку України, Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України, Державної митної служби України, Державної податкової служби України, Держрезерву та інших суб'єктів фінансової політики на загальнодержавному, регіональному, місцевому, міжнародному рівнях. Потрібно врахувати, що належно, своєчасно забезпечити конституційні права і свободи громадян держава спроможна при відповідальній владі, сумлінному виконанні кожним податкового обов'язку і науково обґрунтованій фінансовій політиці.

Загальна частина фінансового права репрезентована функціональними інститутами, що упорядковують предметні більш досліджені матеріальні інститути особливої частини і менш досліджені процесуальні предметні інститути. Процесуальна частина фінансового права представлена тими інститутами, що передбачають використання при вирішенні конфліктів адміністративного (спори за участі суб'єкта владних повноважень, адміністративний договір, бюджетний процес), господарського (стягнення за кредитами під державні гарантії), цивільного і кримінального (збитки держави), конституційного (неконституційність законів і офіційне тлумачення) судочинства.

Правовий господарський порядок в Україні формується на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів, виходячи з конституційної вимоги відповідальності держави перед людиною за свою діяльність та визначення України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави – так визначено ст. 5 Господарського кодексу України [4]. Разом з тим, як зазначено розпорядженням КМУ від 09.07.08р. № 947-р «Про схвалення Концепції проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року», недосконалість інвестиційно – кредитної систем спричиняє вплив власного

капіталу та зменшення фінансових ресурсів, що негативно позначається на інноваційній активності суб'єктів господарювання і доцільно використати переваги, що виникають під час гнучкої бюджетної, податкової та *фінансово-кредитної політики*. При цьому сьогодні у державі немає на довгострокову перспективу закону щодо основ фінансової політики як кровоносної системи соціально-економічного розвитку суспільства і джерела зростання добробуту населення.

Однак, у ст. 9 Господарського кодексу України правове закріплення має *економічна політика*, що здійснюється шляхом визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, у прогнозах і програмах економічного і соціального розвитку України та окремих її регіонів, програмах діяльності Кабінету Міністрів України, цільових програмах економічного, науково-технічного і соціального розвитку, а також відповідних законодавчих актах.

Розмежування відносин у сфері господарювання з іншими видами відносин (ст. 4 ГК України) полягає в тому, що не є предметом регулювання цього Кодексу: *фінансові відносини* за участі суб'єктів господарювання, що виникають у процесі формування та контролю виконання бюджетів усіх рівнів; адміністративні та інші відносини управління за участі суб'єктів господарювання, в яких орган державної влади або місцевого самоврядування не є суб'єктом, наділений господарською компетенцією, і безпосередньо не здійснює організаційно-господарських повноважень щодо суб'єкта господарювання. Тому, важливим, на нашу думку, є з'ясування дефініції фінансова політика, що включає податкову, бюджетну, грошово-кредитну, інвестиційну, цінову політики.

Разом з тим відповідно до ст. 10 ГК України основними напрямками економічної політики, що визначаються державою (фінансова політика не визначена помилково, на нашу думку, з огляду на те, що законодавець у ст. 4 розмежує відносини, виключаючи фінансові), є: *бюджетна політика*, спрямована на оптимізацію та раціоналізацію формування доходів і використання державних фінансових ресурсів та забезпечення соціальної справедливості при перерозподілі національного доходу; *податкова політика*, спрямована на забезпечення економічно обґрунтованого податкового навантаження на суб'єктів господарювання; *грошово-кредитна політика*, спрямована на забезпечення народного господарства економічно необхідним обсягом грошової маси; *валютна політика*, спрямована на встановлення і підтримання паритетного курсу

національної валюти щодо іноземних валют; зовнішньоекономічна політика, спрямована на регулювання державою відносин суб'єктів господарювання з іноземними суб'єктами господарювання.

Проте, як бачимо, залишається поза увагою законодавців виокремлення як категорії фінансової політики. При цьому до завдань Кабінету Міністрів України відповідно до ст. 2 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» [5] (надалі – КМУ) належать: забезпечення проведення бюджетної, фінансової, цінової, інвестиційної політики, а Міністерство фінансів відповідно до Положення, затвердженого постановою КМУ від 27.05.2007 р. № 777 «Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України», є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення реалізації єдиної державної фінансової, бюджетної, податкової, митної політики, політики у сфері державного внутрішнього фінансового контролю [6].

Енциклопедичні словники мають наступні визначення: політика – сфера людської діяльності, пов'язана з відносинами між суспільними групами, партіями, державами з приводу завоювання, утримання і використання влади; політика антиінфляційна – сукупність економічних, правових, організаційних заходів, спрямованих на врегулювання грошового обігу, зменшення грошової маси, припинення непомірного зростання цін; політика валютна – сукупність економічних, правових, організаційних заходів, здійснюваних державними органами, центральними банківськими і фінансовими установами, а також міжнародними валютно-фінансовими установами в галузі валютних відносин. Розрізняють поточну і довготермінову політику валютну; політика дефляційна – сукупність заходів, здійснюваних державою з метою стримання інфляції та оздоровлення платіжного балансу; політика емісійна – *частина загальної політики формування фінансових ресурсів підприємства, що полягає в залученні необхідного їх обсягу із зовнішніх джерел внаслідок випуску та розміщення на первинному ринку власних цінних паперів (акцій, облігацій тощо); політика інвестиційна – 1. Загальнодержавні принципові рішення та заходи, що визначають напрями використання капітальних вкладень у сферах і галузях економіки з метою забезпечення ефективності та пропорційності її розвитку, усунення міжгалузевих і внутрішньогалузевих диспропорцій, досягнення оптимальних співвідношень між розвитком матеріального виробництва і невиробничої сфери тощо. 2. Частина загальної фінансової політики підприємства, що*

полягає у виборі та реалізації найвигідніших шляхів розширення й оновлення його активів задля забезпечення основних напрямів його економічного розвитку; політика кредитна – розроблений підприємством механізм управління дебіторською заборгованістю; політика облікова – сукупність принципів, методів і процедур, що їх використовує підприємство для складання та подання фінансової звітності [3, с. 472]; політика цінова – концепція стратегії держави та окремих підприємств щодо зміни рівня цін з урахуванням динаміки попиту і пропозиції [3, с. 473].

Знову ж таки, не можна не помітити, що залишається поза увагою укладачів довідково-енциклопедичної літератури виокремлення як окремої категорії фінансової політики (державної, галузевої, окремих суб'єктів господарювання, проектів). Разом з тим, щодо діяльності окремих підприємств констатується, що політика емісійна є частиною загальної політики формування фінансових ресурсів, а політика інвестиційна є частиною загальної фінансової політики підприємства.

На урядовому порталі розміщено Програму діяльності Кабінету Міністрів України «Назустріч людям» – де основне завдання бюджетної політики вбачається у проведенні роботи, спрямованої на перетворення бюджету з інструменту обслуговування корпоративних інтересів в інструмент обслуговування інтересів усього суспільства, перетворення бюджету у «суспільний комплекс», надбання всіх громадян України та відповідних територіальних громад. В енциклопедичному словнику визначено *фінансування* як забезпечення фінансовими ресурсами економіки держави, соціальних потреб і програм, виробництва продукції, науково-технічних досліджень, будівництва й переобладнання підприємств, а також утримання бюджетних організацій тощо [3, с. 667], а *політику фінансування* як політику фінансування активів підприємства за рахунок власного та залученого капіталу (розрізняють три типи політики фінансування: консервативну, помірковану (компромісну) й агресивну) [3, с. 473].

Термін політика асоціюється з твором «Політика» видатного мислителя античності Аристотеля [7]. Як відомо, політика є сукупністю засобів та методів для реалізації інтересів і досягнення цілей у взаємовідносинах між різними групами у соціальному середовищі, державами й народами, що пов'язана із боротьбою за здобуття і утримання влади (використовується як інструмент регулювання). Реалізація функцій будь-якої державної організації

зادля досягнення поставлених цілей і виконання завдань відображає її роль у суспільстві (забезпечення конституційних гарантій; зрозумілі для людей поведінкові моделі; соціальна активність; захист національних інтересів).

З огляду на природний розвиток суспільних відносин «політична боротьба визначає зміст сучасного політичного процесу в Україні, впливаючи на правову форму даного процесу, підпорядковуючи право і Конституцію потребам боротьби за владу. При цьому використання права і Конституції не обмежується їх прямим призначенням для упорядкування, стабілізації політичних процесів» [8, с. 4]. Засновник конституційної економіки американський економіст і лауреат Нобелівської премії 1996 року Дж. Б'юкенен у лекції «Конституція економічної політики» зазначив, що політика є складною системою обміну між індивідами, в якій останні колективно прагнуть досягнути своїх приватних цілей, оскільки не можуть реалізувати їх завдяки звичайному ринковому обміну» [9].

Дослідники під фіскальною розуміють бюджетно-податкову політику [11, с. 12]; зосереджують увагу на пошуку ефективних заходів бюджетно-податкової політики з метою забезпечення економічного зростання [10, с. 3]; переконані, що без коригування податкової політики не можна подолати кризу і перейти до економічного зростання [10, с. 7], а податкова політика держави є складовою економічної політики, що базується на сукупності юридичних актів, встановлюють види податків, зборів та обов'язкових платежів, а також порядок їх стягнення та регулювання [12, с. 35]; визначають поняття фінансова політика як систему заходів (законів, адміністративних рішень) у сфері фінансів з метою цілеспрямованого впливу держави на розвиток фінансово-кредитної системи та національної економіки та розмежовують на фінансову політику держави і фінансову політику підприємства як форму реалізації фінансової ідеології та стратегії у розрізі окремих аспектів діяльності [11, 12]; визначають фінансову політику як управління суб'єктами господарської діяльності фінансовими операціями з метою досягнення визначених результатів [13, с. 15]; роблять акцент на відсутність формування національної фінансової політики [11, 14]. Такі дослідники як Кемпбелл Р. Макконнелл, Стенлі Л. Брю розглядали стабілізаційну політику і пропонували вирішення проблем в залежності від становища держави [14].

Російські вчені визначають фінансову політику: Н. В. Мілюков як комплекс заходів держави з використання фінансових відносин, мобілізації фінансових ресурсів, їх розподіл та використання на ґрунті фінансового законодавства; та академік В. К. Сенчагов як частину (підсистему) економічної політики держави, що являє собою сукупність законодавчих та нормативних актів бюджетно-податкових, грошово-кредитних, цінкових та інших фінансових інструментів, інституцій та заходів органів державної влади, що мають, згідно із законодавством повноваження з формування та регулювання фінансових потоків у секторах економіки відповідно до стратегічних і тактичних цілей державної економічної політики [13, с. 13]; а також В. В. Іванов як частину соціально-економічної політики держави із забезпечення збалансованого зростання фінансових ресурсів у всіх ланках фінансової системи країни; українські вчені В. М. Федосов, В. М. Опарін вважають, що фінансова політика являє собою комплекс дій і заходів держави в межах наданих їй функцій та повноважень у сфері фінансів; В. В. Шокун, Л. Пилипенко підкреслюють, що це складова економічної політики держави, сукупність її заходів щодо управління фінансами та їх використання для здійснення своїх функцій та завдань; М. Я. Азаров, Ф. О. Ярошенко, Т. І. Єфименко підкреслюють, що *фінансова політика* є однією із складових частин економічної політики, у складі останньої вона має відносно самостійне значення [13, с. 14], а також вказують, що визначення фінансової політики тільки як сукупності (комплексу) заходів не можна вважати вдалим, адже ті чи інші заходи впроваджують з метою реалізації певних напрямків діяльності, що мають об'єктивний, постійний характер, тому доцільно зводити політику до управління певними процесами [13, с. 15].

У російсько-англійському юридичному словнику *політика* має різні терміни: politics; (курс) policy [15, с. 343]; *фінансова політика* – financial policy [15, с. 344]; в українсько-англійському словнику правничої термінології *policy* (курс, напрям); *politics* (події); *державна політика* – state policy; policy of (the) state [16, 128]; у Законі України “Про бухгалтерський облік і звітність” термін *облікова політика* – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [17].

У фінансовому словнику фінансова політика визначається як система заходів (законів, адміністративних рішень) у сфері

фінансів з метою цілеспрямованого впливу держави на розвиток фінансово-кредитної системи та національної економіки загалом [18, с. 357]; енциклопедія банківської справи термін фінансова політика визначає як комплекс дій і заходів, що здійснюються державою в межах наданих їй повноважень у сфері фінансової діяльності [19, с. 529];

На нашу думку, фінансова політика як поняття є багатовимірною складною юридичною категорією, що поєднує об'єктивно сформовану, цілісну і відносно відокремлену групу функціонально взаємообумовлених і структурно пов'язаних норм фінансового права, що регламентують конкретно визначені суспільні відносини, пронизуючи предмет фінансового права.

Говорячи про фінансову політику, через призму правотворчої і правозастосовної діяльності, можливим є існування в межах галузей конституційного і фінансового права елементів публічного та приватного на основі поєднання інтересів суб'єктів конституційно-правових і фінансових відносин, враховуючи, що у податках представлені публічні і приватні начала суспільного розвитку, з огляду на уявлення про справедливість. Інтерес розуміють як усвідомлення потреб, мотив діяльності суб'єкта (людини, громади, суспільства, спільноти) для досягнення мети. Дискусії щодо підходів розуміння та захисту інтересів тривають і зараз.

Вітчизняний вчений-юрист А. А. Нечай критерієм розмежування публічного і приватного у праві визначає інтерес: для публічного права переважне значення мають інтереси держави, правовий статус її органів, посадових осіб, а також регулювання відносин, з яскраво вираженим суспільним характером; для приватного права основним є інтереси окремих осіб [20, с. 29]. На думку теоретика фінансового права Н. Ю. Пришви, публічний інтерес – це концентрований вираз загально соціальних потреб та устремлінь; це визнаний державою і забезпечений правом інтерес соціальної спільноти, задоволення якого є умовою та гарантією її існування і розвитку [21, с. 71]. А відомий правник – науковець Л. К. Воронова підкреслює, що норми фінансового права завжди виражені в категоричній формі, оскільки в них відображається публічний фінансовий інтерес [22, с. 5], А. Т. Ковальчук наполягає, що некоректним є звуження уявлення фінансового права, тобто його обмеження виключно рамками публічного права [23, с. 103] і висловлює позицію, що фінансове право ринкового типу породжує певну залежність: законодавча

потужність та інтенсивність фінансово-правових регуляторів прямо пропорційна рівню правової культури суб'єктів і учасників фінансових і економічних відносин, розвитку саморегулюючих засад в економічній системі [24, с. 46]. С. Рабінович вказує, що в більшості реальних суспільних відносин “приватне” і “публічне” є взаємопереплетеними і перебувають у діалектичному взаємозв'язку, стверджуючи, що публічним є все, що стосується блага та інтересів спільноти (“спільного блага”), а приватним – усе, що стосується блага та інтересів кожного з її учасників. Відтак приватне в одному аспекті є водночас публічним в іншому [25, с. 5]. Теоретик права П. Рабінович обґрунтовує, що більшість інтересів, які, здавалось би, є суто індивідуальними (“приватними”), водночас є і соціальними як за історичними передумовами їхнього формування, так і за засобами, інструментарієм їх задоволення, а сам процес реалізації (та й, до речі, захисту) “приватних” інтересів зачіпає, так чи інакше, й інтереси, потреби інших учасників соціального життя, а отже є, зазвичай, процесом соціальним – “публічним” [26, с. 62]. Досить переконлива думка Ф. А. Хайєка в тому, що найбільш чітко виявляється різниця між правилами гідної поведінки та іншими продуктами законодавства, де було вчасно визначено, що відповідні “політичні закони” децю відрізняються від “юридичних”, була царина, в якій вперше з'явилася “законотворчість” представницьких органів, є сфера фінансів. У цій сфері насправді потрібне складне й важливе розмежування між санкціонуванням витрат і визначенням способу належного розподілу тягаря поміж різними людьми та групами. Взятий загалом, державний бюджет – це не викладення правил гідної поведінки, а план дій певної організації, яка надає повноваження відповідним органам робити конкретні речі [27, с. 186]. Цікавою є позиція російських вчених, що законодавець, шукаючи компроміс між публічними і приватними інтересами, повинен використовувати вже відпрацьовані в результаті тривалого і позитивного регулювання правові інститути і застосовувати їх як у публічному так і в приватному праві. Однак використання законодавцем при регулюванні в деяких випадках інститутів цивільного права не дозволяє розглядати диспозитивний метод регулювання податкових відносин в якості основного [28, с. 48]. Логічною є позиція вітчизняного теоретика податкового права М. П. Кучерявенка, що примус в податковому праві забезпечує як реалізацію державних інтересів, так і інтересів

платників податків [29, с. 16]; як зазначають науковці одеської правової школи принцип пріоритетності публічних фінансових інтересів жодним чином не суперечить приватним інтересам особи, навпаки, його реалізація позитивно відображається на них [30, с. 508].

Відповідно до пункту 1 постанови Пленуму Верховного Суду України “ Про судові рішення “ від 29.12.76 № 11 [31], судові рішення є найважливішим актом правосуддя, покликаним забезпечити захист гарантованих Конституцією України прав і свобод людини, забезпечення правопорядку та здійснення проголошеного Конституцією принципу верховенства права.

У справі за конституційними поданнями 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (14.12.1999 справа про застосування української мови) є окрема думка судді Конституційного Суду про *суспільне і громадське*, а саме.

Словосполучення «публічні сфери суспільного життя» [«публічні сфери суспільного життя»] взагалі здається неприйнятним ні з юридичної, ні з граматичної точки зору. Консерватизм нормативістів відомий, але і він повинен обмежуватися хоча б рамками здорового глузду. Розуміння «публічного» як «державного» відкидає Україну на рівень юриспруденції початку першого тисячоліття, тобто часів Давнього Риму, не кажучи вже про те, що офіційний вираз «державні або недержавні сфери суспільного життя» з позицій сучасного праворозуміння інакше як позбавлене сенсу ніхто б не оцінив.

На межі третього тисячоліття українська мова вживає *publicus* як “громадський”, тобто в тому ж значенні, як і “суспільний” [“суспільний”]. У такому розумінні “винахід” Суду сприймається як тавтологія у вигляді “громадських сфер громадського життя” [“громадських сфер, громадського життя”]. Втрачає сенс словосполучення “публічні сфери суспільного життя” і в розширеному значенні терміну “публічний” – гласний, відкритий, неприватний, що здійснюється у присутності людей, публіки. Але в якому б то не було розумінні наведеного словосполучення згідно з текстом Рішення до “інших публічних сфер суспільного життя” не належить “здійснення

повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування". Таким чином, воно охоплює все коло громадського ["громадського"] людського буття, тобто відносин, що складаються за участю людей, насамперед, у спільнотах ["громадах"], публічному спілкуванні, на зборах, демонстраціях, мітингах, маніфестаціях, публічних місцях (слухачів, глядачів, відвідувачів, читачів, навіть сумнівних, підозрілих) та під час інших заходів, доступних невизначеному або певній кількості громадян. Це означає, що словосполучення "інші публічні сфери суспільного життя" є не чим іншим, як своєрідним, невдалим аналогом поняття "громадянське суспільство" ["громадянське суспільство"] чи конституційного терміну "сфери суспільного життя" ["сфери суспільного життя"] (частина друга статті 10 Конституції України) [32].

Публічна політика формується і реалізується широким колом дійових осіб (законодавчою, виконавчою, судовою владою, експертними інституціями, громадськими та міжнародними організаціями), що забезпечує комплексний підхід до впровадження у життя заходів політики та запобігає непрогнозованим (непередбачуваним) змінам. Дослідження проблем і особливостей правового регулювання владних повноважень публічних органів, методів справляння податків, організації фінансового контролю та ролі органів державної влади у цьому процесі є важливими для сучасної науки адміністративного і фінансового права. Різні заборони, обмеження, що встановлюють правила поведінки кожному вести себе добросовісно, правомірно, розумно, впливають на волевиявлення не вчиняти дій, що у наслідку можуть бути негативними для інших осіб.

З метою здійснення ефективної державної фінансової політики контроль (фінансовий, бюджетний, податковий) як сукупність засобів державного регулювання виступає гарантією задоволення публічних інтересів, забезпечує національну безпеку держави і дотримання інтересів громади.

Пізнання парадигми системи сучасного фінансового права має теоретико-методологічне і практично – прикладне значення так як виявлення юридичних властивостей системи і її елементів сприятиме формуванню і реалізації зовнішньої політики держави, забезпеченню національної безпеки, вираженому стратегічному фінансово – економічному плануванню та удосконаленню законодавства в умовах проведення різних реформ.

Література:

1. Воронова Л. К. Фінансове право України: Підручник. – К.: Прецедент; Моя книга, 2007. – 448с.
2. Філософія права / За редакцією Джоела Фейнберга, Джулса Коулмена; пер. з англ. П. Тарашук. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2007. – 1256 с.
3. Сліпушко О. М. Україна. Енциклопедичний словник. – К.: Аконт, 2008. – 768с.
4. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.03 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 21-22. – ст. 144.
5. Закон України від 16.05.08р. № 279 «Про Кабінет Міністрів України» [Електронний ресурс] <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=279-17>
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України» [Електронний ресурс] http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=66747&cat_id=28093
7. Арістотель «Політика» [Електронний ресурс] <http://www.philosophy.ru/library/aristotle/polit/>
8. Єзеров А. Конституційний конфлікт як феномен та процес в Україні. – Одеса: Юридична література, 2008. – 240с.
9. Бьюкенен Дж. Конституція економічної політики. [Нобелівська лекція, прочитана 8 грудня 1986 г.] // Вопросы экономики. – 1994. – № 6.
10. Буряк С. В. Стратегічні орієнтири податкової політики в умовах економічної кризи. // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2009. – № 1 (44). – С. 3 – 8.
11. Мельник П. В. Онишко С. В. Фінансова сфера: сутність, тенденції та пріоритети розвитку в Україні // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2009. – № 1 (44). – С. 9.
12. Калієвська Л. О. Сучасний розвиток податкової політики в Україні // Податкова політика України та механізми її реалізації в Податковому кодексі: матеріали науково-практичної конференції. – Ірпінь: національний університет ДПС України. – 2005. – 492с. – С. 35-37.
13. Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету України / М. Я. Азаров, Ф. О. Ярошенко, Т. І. Єфіменко та ін. – К.: НДФІ, 2004. – 712с.
14. Кемпбелл Р. Макконнелл, Стенлі Л. Брю. Економікс. [Електронний ресурс] <http://institutiones.com/download/dooks/805-economics.html>

15. Борисенко И. И., Саенко В. В. Русско-английский юридический словарь: 22000 терминов. – К.: Юринком Интер, 1999. – 608с.
16. Мисик Л. В. Українсько-англійський словник правничої термінології. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 528с.
17. Закон України від 16.07.99р. № 996 «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс] <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>
18. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. – 3 – є видання, виправлене та доповнене. – К.: ТОВ «Знання», КОО, 2000. – 567с.
19. Енциклопедія банківської справи України / Редкол.: В. С. Стельмах (голова) та ін. – К.: Молодь, Ін Юре, 2001. – 680с.
20. Нечай А. А. Проблеми правового регулювання публічних фінансів та публічних видатків: Монографія. – Чернівці: Рута, 2004. – 264с.
21. Пришва Н. Ю. Правове регулювання публічних доходів // Вісник Київського національного університету. Юридичні науки. – 2005. – Вип. 63-64. – С. 71-73.
22. Воронова Л. К. Наука фінансового права та її сучасні завдання // Науково-юридичний журнал «Фінансове право». – 2007. – № 1 (1). – С. 5-9.
23. Ковальчук А. Фінансове право: усталений термін з невизначеним предметом // Право України. – 2005. – № 8. – С. 103.
24. Ковальчук А. Роль і місце фінансового права за ринкових умов // Право України. – 2007. – № 2. – С. 45-48.
25. Рабінович С. Субсидіарність як принцип взаємодії приватної та публічної влади у сучасному суспільстві // Юридична Україна. – 2006. – № 2. – С. 4-11
26. Рабінович П. Природне право: діалектика приватного й публічного // Право України. – 2004. – № 9. – С. 61-63.
27. Хайск Ф. А. Право, законодавство та свобода: Нове викладення принципів справедливості та політичної економії: в 3-х т. Т. 1.: Правила та порядок: Пер. з англ. – К.: Сфера, 1999. – 196 с.
28. Цинделиани И. А. Налоговое право России: учебник / И. А. Цинделиани, В. Е. Кирилина, Е. Г. Костикова, Е. Г. Манилова, Н. Л. Шарандина. – М.: Эксмо, 2008. – 576 с. – (Российское юридическое образование).
29. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права. В 6 т. Т. II: Введение в теорию налогового права. – Х.: Легас, 2004. – 600с.
30. Введение в украинское право / Под общ. ред. С. В. Кивалова, Ю. Н. Оборотова. – 2-е изд., перер. и доп. – Одесса.: Юридична література, 2009. – 768с.

31. Про судове рішення: постанова Пленуму Верховного Суду УРСР від 29.12.76 / Бюлетень законодавства і юридичної практики України, 2004, № 11.
32. Рішення Конституційного суду України від 14.12.99р № 10-рп/99 у справі за конституційними поданнями 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови) [Електронний ресурс]
<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v010p710-99>.

Нестеренко А. С., ОНЮА

ФУНКЦІЇ ФІНАНСІВ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Стабильное финансовое положение государства зависит от рационального распределения государственных финансов. Для решения этой задачи необходимо детально рассмотреть функции финансов. Рассматривая вопрос о значении функций финансов необходимо начинать с исторического аспекта: когда и при каких обстоятельствах появилась эта формулировка и какую роль она играла когда-то в практике и теории советских финансов и в современной ситуации.

The stable financial situation in the state depends on rational allocation of state finances. To solve this problem it is necessary to examine the financial functions in detail. While studying the importance of the financial functions we should start with the historical aspect of the problem: when and under what circumstances this notion appeared and what role it played in practice and theory of the soviet period and is playing nowadays.

Постановка проблеми.

Стабільне фінансове становище держави є об'єктивною передумовою її економічного розвитку й зростання суспільного добробуту. А оздоровлення економіки, забезпечення соціальних гарантій громадян можна здійснити двома шляхами: за рахунок збільшення доходів бюджету і за рахунок раціонального, економічного й цільового витрачання бюджетних коштів.

За умови постійного зростання державних витрат, збільшення їхньої частки у валовому внутрішньому продукті особливої уваги заслуговує питання ролі фінансових інститутів у макро-